

بسم الله الرحمن الرحيم

Şirketlerin Özelleştirilmesi İle Altyapının Rehin Verilmesi Arasında Yabancı Yatırımcıyı Çekmek İçin Petrol Fiyatlarının "Açık" (Serbest) mı Olması Gerekir?

Suriye'de bugün akaryakıt fiyatları meselesi, artık sadece yerel piyasadaki benzin veya motorin fiyatlarıyla ilgili bir mesele olmadığı gibi sadece küresel petrol fiyatlarındaki artışın veya ithalat maliyetlerindeki yükselişin bir yansıması da değildir. Fiyat rakamlarının, sübvansiyonların kaldırılması kararlarının ve yakıt krizlerinin ardından, bizzat Suriye enerji sektörünün geleceğiyle ilgili daha büyük sorular gündeme gelmektedir: Petrol kimin olacak? Ona kim yatırım yapacak? Rafinerileri ve boru hatlarını kim inşa edecek? Ve Suriye'yi bölgede ana enerji koridoru haline getirebilecek altyapının sahibi veya yöneticisi kim olacak?

Buradaki soru; Suriye devletinin ekonomik egemenliği ve önümüzdeki on yıllar boyunca geleceğiyle ilgilidir. Bir yandan, Suriye'nin petrol ve gaz sektörünün uzun yıllar süren savaştan, büyük yatırımlara, modern teknolojilere ve kuyuların, rafinerilerin, taşıma hatlarının, pompalama ve depolama istasyonlarının yeniden rehabilite edilmesine ihtiyaç duyarak çıktığı inkâr edilemez. Öte yandan Suriye devleti, mevcut ekonomik durumunda, entegre bir enerji sektörünü tek başına yeniden inşa etmek için gerekli olan on milyarları kolayca karşılayamaz. Bu ise sadece ekonomik durumdan kaynaklanmamakta; aksine ülkenin siyasi karar alma yetkisine sahip olmamasından ve sağlam temellere dayanan siyasi ya da ekonomik bir vizyonun bulunmamasından da kaynaklanmaktadır; oysa biz, tabiilerini siyasi ve ekonomik zirvelere taşıyan Rabbani bir metoda dayalı dünyadaki en iyi ekonomik bir sisteme sahibiz.

İşte bu nedenle yabancı yatırımcı, Batı'nın çıkarlarına hizmet etmek üzere dayatılan siyasi bir yol olması ve bazı yerel kesimlerin cebini doldurmasından bağımsız olarak, geçiş hükümetinin bakış açısına göre gerçek bir ekonomik ihtiyaç olarak ortaya çıkmaktadır. Ancak yatırımcıya duyulan ihtiyaç bir şey, onun ulusal ekonomiye giriş yolu ise tamamen başka bir şeydir. Peki yabancı yatırımcının sermaye, uzmanlık ve teknoloji enjekte ederken, servetin, altyapının ve stratejik kararların devletin elinde kalması mı talep edilmektedir? Yoksa sektörün devlet mülkiyetinden, şirketlerinin ve tesislerinin geniş çaplı bir özelleştirilmesine doğru kademeli bir geçişle mi karşı karşıyayız?

Enerji sektörünün İslam'da kamu mülkiyeti olarak kabul edilmesi; yani onun ümmetin mülkiyeti ve ümmete hizmet etmek için harcanmasıyla birlikte bu sektörün, tebaadan biri dahi olsa ümmetin dışındakilerin mülk edinmesi şer'an caiz değildir; zira devlet, kamu mülkiyetine dair işleri yürütmek ve bunun karlarını tebaanın işlerini gözetmek için harcamakla yükümlüdür; zira Nebi Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurmuştur: : فِي الْمَاءِ وَالْكَالِ : **“Müslümanlar üç şeyde ortaklıklar: Suda, merada ve ateşte.”** [Ahmed ve Ebu Davud rivayet etti]

Budan daha da tehlikeli olanı şudur: Petrolün mülkiyeti kağıt üzerinde devlete ait olmaya devam ederken; sahaların, rafinerilerin, boru hatlarının, limanların,

depolama ve taşıma tesislerinin yönetimine dair uzun vadeli sözleşmeler aracılığıyla sektörün kritik noktalarının fiili kontrolünün yabancı şirketlere devredilmesi mümkün müdür? Bugün akaryakıt fiyatlarının artırılmasına yönelik gerçek mesele tam da burada başlamaktadır.

Petrolü, yerden çıkan variller olarak görmek kolaydır; ancak petrol ekonomisi, çıkarılma sürecinden çok daha büyüktür. Çünkü kuyudan başlayıp toplama, işleme, taşıma, depolama ve rafinajdan geçerek dağıtım veya ihracatla sona eren eksiksiz bir silsile söz konusudur. Dolayısıyla bu silsileye sahip olan veya onun kilit noktalarını kontrol eden kişi, büyük ölçüde ekonomik güce sahip olur. Petrol sahası devlete ait olduğu halde ancak çıkarma işlemini yabancı bir şirket yönetiyor, boru hattının sahibi veya idaresi başka bir şirket olup rafineriyi üçüncü bir şirket yönetiyor ve depolama ile ihracatı dördüncü bir şirket üstleniyorsa, o zaman şu soru ortaya çıkıyor: Petrolü hareket ettirme gücüne sahip olan kimdir? Bu, görüldüğünden çok daha önemlidir.

Suriye'nin bölgesel bir petrol koridoruna dönüşmesinden söz edilmesiyle birlikte bu meselenin önemi giderek daha da artmaktadır. Irak, petrolünü Körfez ve Hürmüz Boğazı'na tamamen bağımlı olmaktan uzak bir şekilde ihraç etmenin yollarını aramakta olup Irak-Suriye-Akdeniz güzergâhı gelecekteki seçeneklerden biri olarak öne çıkarken, Suriye toprakları üzerinden kıyıya kadar uzanan boru hatlarının yeniden rehabilite edilip inşa edilmesine yönelik projeler gündeme gelmektedir.

İşte burada Suriye, petrol üreten bir devletten, enerji geçiş ülkesi gibi daha büyük bir stratejik işleve sahip bir devlete dönüşebilir. Eğer bu projeler gelişirse mesele, sadece Suriye topraklarından geçen bir boru hatları olmayacaktır. Aksine boru hatlarını, pompa istasyonlarını, tankları, limanları, rafinerileri, depolama alanlarını ve lojistik hizmetleri kapsayabilecek entegre bir sistemle karşı karşıya olacağız. Yani Suriye'nin ekonomik değeri yalnızca ürettiği petrol miktarında değil, aynı zamanda Akdeniz üzerinden Irak petrolü ile küresel piyasalar arasında bir bağlantı noktası olmasını sağlayan coğrafi konumunda da olabilir.

İşte burada altyapının kendisi stratejik bir servet haline gelmektedir. Enerji sektörünün yeniden inşası, Suriye'nin mevcut bütçesinin kapasitesini çok aşan muazzam yatırımlar gerektirmektedir; bu nedenle hükümet yabancı şirketlere yönelmektedir. Bu yüzden yabancı şirket, sermaye, teknoloji ve uzmanlık getirebilir, risklerin bir kısmını üstlenebilir ve karşılığında yatırımından getiri elde edebilir. Sorun burada değildir; aksine asıl sorun, yatırımcının inşa sürecindeki bir ortak olmaktan çıkıp sektörün kilit noktalarının fiili sahibine dönüştüğünde başlamaktadır!

Ortaklık ve özelleştirme arasındaki fark

Devletin, "Bu petrol devletin mülküdür; sahayı geliştirmek üzere yabancı bir şirkete, üretimin belirli bir payı veya yatırım getirisi karşılığında bir sözleşme vereceğiz demesi ile -ki bu, şer'î bir bakış açısı değil, aksine kapitalist bir bakış açısıdır ve geçiş hükümeti bugün bu bakış açısıyla hareket etmektedir- şunu söylemesi arasında büyük bir fark vardır: "Yaptığı yatırım karşılığında kuyu, boru hattı, rafineri ve ihracat istasyonunun mülkiyet veya işletme hakkını uzun bir süre için yabancı bir şirkete vereceğiz."

İlk durumda bir yatırım ortaklığıyla karşı karşıyayız; bu ortaklık aracılığıyla hükümet, proje tamamlanana kadar şirkete ülkenin ihtiyaçlarını uluslararası fiyatın yarısına karşılamasını dayatabilir, ardından devletin mali gelirlerinin büyümeye başlamasıyla bu durum değiştirilebilir. İkinci durumda ise, gerçek bir özelleştirmeye ya da uzun vadeli bir imtiyaza yaklaşıyoruz; bu da servetin egemenlik mülkiyetinin yasal olarak var olmasına rağmen fiilen etkisiz kalmasına yol açabilirken, fiili ekonomik kontrol ise başka bir yerde olabilir. İşte burada devletin son derece dikkatli olması gerekir.

Akaryakıt fiyatlarının serbestleştirilmesi yatırımcı çekmek için şart mıdır? Akaryakıt fiyatlarının artırılmasının ardından kendini dayatan soru işte budur. Hükümet, sübvansiyonlu fiyatların gerçek maliyeti yansıtmadığını, desteğin sürdürülmesinin hazineyi tükettiğini ve yabancı yatırımcının devletin ekonomik getiri elde edilmesine izin vermeyecek kadar düşük fiyatlar dayattığı bir sektöre girmeyeceğini söyleyebilir. Ancak ekonomik bir mantığın varlığı, her fiyat artışının haklı olduğu anlamına gelmez. Zira kırılgan bir ekonomide, fiyatların kademeli olarak düzeltilmesi ile insanlara büyük bir fiyat şoku yüklenilmesi arasında fark vardır. Çünkü yakıt sıradan bir meta değildir; nitekim mazot fiyatı yükseldiğinde ulaşım, tarım, sanayi ve ısınma maliyetleri de yükselmekte ve bu artış gıda ve hizmet fiyatlarına da yansımaktadır. Dolayısıyla akaryakıt fiyatlarının serbestleştirilmesi sadece benzin ve mazot fiyatlarının serbestleştirilmesi anlamına gelmemekte; aynı zamanda Suriye ekonomisinin tamamının maliyetlerinin yeniden yapılandırılması anlamına da gelmektedir.

Daha tehlikeli soru şudur: Yatırımcıyı çekmenin bedelini insanlar mı ödüyor? Devlet yabancı yatırımcıyı çekmek istiyorsa, uygun bir yatırım ortamı oluşturmaya çalışması doğaldır. Ancak bu ortamın, tüm riskleri insanlara aktarırken yatırımcının koruma ve getiri elde etmesi üzerine kurulması doğal değildir!

İnsanların dünya fiyatını ödemeleri, bir şirketin imtiyazdan yararlanması ve devletin ise siyasi riskleri üstlenmesi şeklindeki bir denklemin olması caiz değildir! Adil bir denklemin; yatırımcının sermayeyi sağlaması, devletin egemenliğini koruması, insanların erişilebilir ve karşılanabilir fiyatlarla enerjiye ulaşması, hazinenin ise getiriden adil bir pay alması gibi farklı olması gerekir.

Nitekim birçok soru ortaya çıkacaktır: Onu taşıyan boru hattının sahibi kim olacak? Onu işleyen rafinerinin sahibi kim olacak? Onu ihraç eden limanı kim yönetecek? Depolama tanklarının sahibi kim olacak? Nakliye ücretlerini kim belirleyecek? Transit ücretlerini kim belirleyecek? Piyasalara erişimi kim kontrol edecek? "Servet devletin mülküdür" ifadesi hukuken doğru ve değişmez kalmaya devam ederken, büyük ekonomik değer bu servetin çevresindeki altyapıya sahip olan veya onu işleten şirketler arasında dağılmış olabilir. İşte burada özelleştirmeden daha tehlikeli bir başlık ortaya çıkmaktadır: Altyapının rehin verilmesi tarihî bir fırsat mı, yoksa uzun vadeli bir taviz midir?

Yabancı yatırımı kendi başına bir şer olarak görmemeliyiz. Zira Suriye'nin gerçekten de yabancı yatırıma ihtiyacı vardır, teknolojiye ihtiyacı vardır, enerji sektörünü yeniden inşa etmeye ihtiyacı vardır, rafinerileri, boru hatlarını ve sahaları yeniden işletmeye ihtiyacı vardır ve Irak ile Akdeniz arasında bir ticaret ve enerji koridoru olarak konumunu yeniden kazanmaya ihtiyacı vardır. Ancak

para ihtiyacı, devletin zayıf konumdan dolayı müzakere etmesine neden olmamalıdır. Çünkü bugün imzalanan sözleşme yirmi veya otuz yıl yürürlükte kalabilir. Bugün bir şirkete teslim edilen altyapı, onlarca yıl boyunca devletin ekonomik güvenliğinin bir parçası haline gelebilir. Bu nedenle herhangi bir petrol sözleşmesi, boru hattı sözleşmesi veya rafineri ya da liman imtiyazı, sıradan bir ticari anlaşma olarak görülmemelidir. Aslında bu, yeni Suriye devletinin yapılanmasının bir parçasıdır ve insanlar göz ardı edilemeyecek bir halkadır; nihayetinde insanlar pahasına güçlü bir ekonominin inşa edilmesi mümkün değildir.

Bugün Suriye'nin ve tüm Müslüman ülkelerin yaşadığı sıkıntılar, Allah'ın dininden uzaklaşmalarının ve Allah'ın metodunu yeryüzünde uygulamamalarının bir sonucudur. Zira kapitalist sistem, ortaya çıktığı ülkelere sadece felaketler getirmiştir ve bugün dünyayı kasıp kavurabilecek büyük ve devasa ekonomik krizlerin eşiğindeyiz. Ne yazık ki bizler, topraklarımız üzerinde egemenliği, İslam ideolojisini uygulamayı ve şer'î hükümleri yerli yerinde uygulamayı temel alan güçlü ve Rabbani bir metoda sahibiz. İnsanların kendisi için harekete geçtiği şeyin bu olduğunu düşünüyorum, ancak onları bir korku sarmıştır.

İslam'da kamu mülkiyeti, devletin bu projelerin yönetiminde ümmetin vekili olmasını gerektirir; ancak Şâri, devletin kamu mülkiyetinde mübadele (takas) veya bağış yoluyla tasarrufta bulunmasını yasaklamış, bunun dışındaki tasarrufları ise şer'î hükümlere göre yapmasını caiz kılmıştır. Bugün ise ne yazık ki devletlerin, ümmeti aldatan bir kılıf altında ülkenin servetlerini yeni sömürgecinin yağmalamasını kolaylaştırdığını görmekteyiz; bunu ise ya yöneticiler yoluyla ya da büyük devletlerin doğrudan müdahalesiyle gerçekleşmektedir; böylece bu müdahaleyi kaçınılmaz bir emrivaki kılıp bizlere, bizim boyun eğmemiz, işlerimizi bu sömürgeciye ve onun araçlarına teslim etmemiz, kırıntıları kabul etmemiz ve her şeyimizi satmamız gerektiğini dayatmaktadırlar! Bütün bunların sebebi, Allah'ın sağlam ipinden uzaklaşmamız, Allah'ın şeriatını aslına uygun şekilde uygulamaktan uzaklaşmamız ve Raşidi Hilafet Devleti'nin gölgesinde nasıl bir hayat yaşanacağını unutmamızdır. Allah'a yemin olsun, eğer insanlar bu devletin kendilerine nasıl bir izzet, refah, mutluluk ve güvenlik getireceğini bilselerdi, onu kurmak için can atarlardı.

Bizin için dinimizden uzak bir çözüm yoktur; sömürgeci kafir Batı'nın kucağına atladığımız sürece bizim için bir çözüm olamaz; ülkeyi ve servetlerini, oturdukları koltuk karşılığında ya da karşılıksız olarak satan hain yöneticilere boyun eğdiğimiz sürece de bizim için bir çözüm olamaz.

Ey Müslümanlar, Allah'ın dinine ve hükümlerine sımsıkı sarılın, bunların ikamesi için çalışın ve aranızda Allah'ın indirdikleriyle yönetilen bir devlette bu hükümlerin uygulanmasını ve yürürlüğe konmasını sağlayın.

Allahu Teala şöyle buyurmuştur: وَالَّذِينَ اسْتَقَامُوا عَلَى الطَّرِيقَةِ لَأَسْقِينَهُمْ مَاءً غَدَقًا **“Şayet doğru yolda gitselerdi, onlara bol bol su verirdik.”** [Cin 16]

Hizb-ut Tahrir Merkezi Medya Ofisi İçin Yazan
Nebil Abdulkerim